

Rovdyrbloggen

(Foto: viltkamera.nina.no)

Hva skal vi med ulv egentlig?

Olve Krange
SENIORFORSKER, NINA

Fredag 31. august 2018 - 11:07

Kanskje skal vi egentlig ikke noe med ulven. Men spørsmålet treffer noe av kjernen i ulvekonflikten. For er ulvens rett til å leve avhengig av at man positivt og konkret kan peke på nytten den har for oss mennesker? Eller er det nettopp et poeng at ulv, som andre ville arter, har en verdi i seg selv – en rett til å eksistere uavhengig av om vi mennesker skal noe med den eller ikke?

Sammen med kolleger på NINA har jeg forsket på ulvekonflikter i mange år og vet ganske mye om folks ulike meninger om ulv. Rovdyr, og særlig ulv, er et tema som engasjerer. Ganske ofte støter jeg på folk som gjerne vil snakke med meg om det jeg driver med. Etter nær 20 år i «bransjen» har jeg mye jeg kan fortelle. Oftest blir slike samtaler riktig trivelige, selv om veien fra engasjert til provosert av og til er

og i tillegg hvor ulv lever med ulvyl i nærheten, selv om positive holdninger er enda mer utbredt i urbane strøk. Historien provoserer – noen – for den står i kontrast til en oppfatning mange har; nemlig at rovdyrkonflikter er konflikter mellom by og land. Idéen om at «ulvenner» er svermeriske byfolk med et romantisert og livsfjernt syn på natur bryter liksom litt sammen. Det er i slike situasjoner jeg ofte får det ultimate spørsmålet: Hva skal vi med ulv egentlig? Vi skal ikke noe med ulven, som jeg vet om. Men om dette svekker ulvens rett til å eksistere i norsk natur, ja det er et spørsmål nordmenn ikke blir enige om.

Egenverdi eller nytteverdi?

Vi mennesker har ulike relasjoner til og perspektiver på naturen, og vi mener forskjellige ting om hva som er natur, hvordan naturen bør være, hvordan den kan brukes og hvordan vi bør behandle den. Vi har ulike *naturesyn*. Tenk for eksempel på betydningsforskjellen mellom ordene *villmark* og *utmark*. Villmark må forstås som områder som i liten grad er påvirket av menneskelig aktivitet. Formelt og etter friluftslovens ([Friluftsloven av 1957 § 1a](#)) er definisjonen av utmark all udyrket mark som ikke regnes som innmark. Siden 2012 regnes også skogplantefelt som utmark, og til forskjell fra villmark er utmarka nettopp arealer som benyttes til produksjon, som er til nytte for mennesker. Ordene har ulik betydning, men de brukes om de samme arealene.

Sosiolog og kollega Helene Figari i NINA fant for eksempel stor enighet i oppfatningene om ulvens egenskaper, men folk [var uenige om hva slags natur den lever i](#). Uavhengig av hvor de ellers sto i ulvekonflikten, vurderte de hun spurte ulven som et fasinerende, intelligent og sosialt dyr med bemerkelsesverdige evner til å samarbeide. De så den også som ren, ubesudlet og *vill*. Dermed ble det viktig hvordan de så på naturen der ulven lever. Så de den som villmark (eller noe som burde være villmark), et sted der dyr og planter bør få leve og utvikle seg fritt, var den også et sted der det ville dyret ulv hadde en selvskreven plass. Så de derimot naturen som utmark, et produksjonslandskap som nettopp skulle være nyttig for mennesker, var det ikke like opplagt at ulven hørte hjemme der. Det var blant folk som så på naturen som utmark, at Figari fant motstand mot ulv tydeligst uttalt. De sa ikke nødvendigvis noe negativt om ulven, men mente at den hørte hjemme i *villmark* og ikke i *utmark*.

På et mer generelt nivå korresponderer skillet mellom villmark og utmark med begrepsparet økosentrisme og *antroposentrisme*. Begrepene betegner ulike *naturesyn*. Økosentrisme er en etikk, en filosofi eller et perspektiv på natur som gir alle levende organismer og deres tilhørende naturmiljø en selvstendig iboende verdi, en egenverdi som er uavhengig av betydning eller nytten vi mennesker måtte mene at de har for oss. Økosentrisk naturforvaltning vil dermed innebære at naturen forvaltes ut fra hensynet til artenes og økosystemenes overlevelse.

Motsatt referer antroposentrisme til et antroposentrisk *naturesyn* hvor mennesket plasseres i sentrum, og hvor naturen forvaltes ut fra menneskesamfunnets behov. Synsmåten står ikke i noe prinsipielt motsetningsforhold til natur- og artsvern, men vernet må finne sin begrunnelse i nytten verneområdet eller arten kan ha for mennesker.

Begrepene står i et skarpt motsetningsforhold til hverandre, men den sosiale og politiske virkeligheten lar seg ikke dele inn på samme strenge måte. Folk, politikk og praktisk forvaltning befinner seg sjelden rent og udelt på den ene av de to sidene. Selv om de er begrepsmessige motsetninger kan altså antroposentriske og økosentriske verdier forenes. Forvaltningen av rovvilt i her i landet er faktisk et illustrerende eksempel på dette. Det er politisk vedtatt at Norge skal sikre

51). Antroposentrisk er altså å tenke på både økosentriske og antroposentriske verdier. Vernet av rovdyr begrunnes ikke i noen nytteverdi, mens hensynet til næringer og andre samfunnsinteresser åpenbart setter mennesker i sentrum. Hvor godt det fungerer, er et annet spørsmål.

(Foto: viltkamera.nina.no)

Vern og nytte, maktkamp og endring

Villmark versus utmark. Antroposentrisk versus økosentrisk. To begrepspar uttrykker noe av det samme. Hvordan vi ser på naturen varierer, mellom folk og over tid. Hvilket natursyn som får dominere og som legges til grunn for praktisk politikk og forvaltning, er del av en pågående maktkamp. De som identifiserer seg med naturvernet, vil nok svært ofte hevde at økonomi og næringsinteresser vinner fram, at det som regel er naturverdiene som taper når maktkampen blir konkret. For eksempel når kraftkonsesjoner behandles og utbyggingsprosjekter vedtas. Andre kan mene at naturvernet har fått for stor innflytelse i vår tid, og at vern for ofte står i veien for sunn og framtidsrettet ressursutnyttelse.

I dag gjør begge perspektiver seg gjeldene i forvaltningen av norsk natur og i lovverket som regulerer den. Sammenligner vi dagens situasjon med tilstanden for la oss si femti år siden, kan det ikke være noen tvil: Vernetanken og det økosentriske perspektivet har fått økt innflytelse. Historien om norsk rovviltforvaltning fungerer igjen som eksempel. I 1845 vedtok Stortinget *Lov om utryddelse af Rovdyr og Fredning af annet vildt*. Lovens siktemål var at alt unyttig vilt skulle utryddes. Det ble innført skuddpremier, men bare på dyr som ble ansett å være en trussel mot tamme dyr og det nyttige matviltet. Flere av de mindre rovdyra, som først og fremst lever av smågnagere og andre skadedyr, ble ansett som nyttige og ble ikke innbefattet i ordningen. Omtrent på samme tid innførte Sverige lignende bestemmelser. Kampanjen var vellykket, og allerede før forrige århundreskifte kunne man i begge land observere en sterk nedgang i bestandene. Så skjedde det noe: Ulven ble totalfredet. I Sverige alt i 1966 og Norge i 1973. Den hadde nok ikke blitt noe mer nyttig, men nye måter å se på naturen hadde vunnet innflytelse og fått plass i lovverket.

Naturmangfoldloven, pekte for eksempel på naturens egenverdi som en del av *verdigrunnlaget* for målsettingen om å bevare naturmangfoldet. De skrev: «Å erkjenne naturens egenverdi innebærer en aksept av at naturen innehar ideelle rettigheter, dvs. et vern mot krenkelser, herunder at andre livsformer, uavhengig av om de er til nytte for menneskene, har en selvfølgelig rett til å eksistere.» (NOU 2004:28, kap. 8.3.5). Formuleringen uttrykker en klart økosentrisk tenkemåte, som man også gjenfinder i loven.

Der heter det i formålsparagrafen: «Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.» (Lov om forvaltning av naturens mangfold §1). Vi kjenner igjen den doble målsettingen, kombinasjonen av antroposentrisk og økosentrisk, vektleggingen av naturens egenverdi, men også perspektivet som holder fram at naturen skal være til nytte for mennesker – yte oss tjenester. I praktisk politikk ligger tyngdepunktet et sted mellom dem. Men det er et bevegelig tyngdepunkt og hvilket natursyn som vinner terreng, er resultat av en kontinuerlig dragkamp mellom ulike interesser.

Hva med ulven, er den en tjenesteyter?

Det antroposentriske perspektivet har nok stort sett fått dominere. Sterke økonomiske interesser og godt organiserte næringer stiller seg bak det, men ikke sjelden brukes naturens kapasitet som tjenesteyter også som argument for vern. Den store interessen for begrepet *økosystemtjenester*, også langt inn i miljøvernkretser, kan illustrere poenget. Begrepet betoner mangfoldet av goder og velferd naturen produserer for oss mennesker. Perspektivet på natur som nyttig løftes ut av det snevert økonomiske – skogen produserer for eksempel mye nyttig i tillegg til tømmer – og det er nok det som har gjort det populært i miljøvernkretser. Men begrepet lander i det antroposentriske, og naturvern på dette grunnlaget står i kontrast til den økosentriske tenkemåten.

Med mindre nyttebegrepet utvides til det absurde, eller eventuelt at noen hundre skandinaviske ulver [får bli til flere tusen](#), vil ulven antagelig få problemer med å markedsføre seg som leverandør av økosystemtjenester. Men foreløpig trenger ikke ulven slike argumenter. Vi har ikke kommet dit at vern av ulv og de andre store rovdyra må begrunnes i en antroposentrisk etikk. Rovdyrvernet handler om artenes iboende rett til overlevelse, deres egenverdi og en respekt for at de hører naturlig hjemme i norsk natur. Selvsagt kan man, som mange gjør, opponere mot dette. Men selv om svært få har noen direkte nytte av den, er det enda flere som støtter og liker at det finnes ulv i Norge. Ulven er ikke en tjenesteyter. Vi skal ikke noe med ulv egentlig.

Referanse:

Figari, H. & Skogen, K. 2011. [Social representations of the wolf](#). - Acta Sociologica 54(4): 317-332

[ROVDYRBLOGGEN](#)[BLOGG](#)

Om forskning.no

- [Forskning.no](#) er en nettavis med norske og internasjonale forskningsnyheter.
- [UNG.forskning.no](#) er nyheter om forskning for barn og unge.
- [Forskning.no](#) gis ut under [Redaktørplakaten](#).
- Ansvarlig redaktør / daglig leder: Nina Kristiansen, tlf 414 55 513 / nina@forskning.no
- Redaksjonssjef: Bjørnar Kjensli, tlf 942 43 567
- [Personvernerklæring](#)

Kontakt oss

epost@forskning.no / tlf 22 80 98 90

[Redaksjonen](#) – ansatte

Annonser/stillingsmarked:

Preben Forberg, tlf 413 10 879

Sandakerveien 24 C, Bygg D3

Pb 5 Torshov, 0412 Oslo

Følg oss

[@forskningno](#)

[/forskning.no](#)

[/UNG.forskning.no](#)

[/ScienceNorway.no](#)

forskning.nos eiere

Akvaplan-niva

Artsdatabanken

De nasjonale forskningsetiske komiteene

De regionale forskningsfondene

Diku – Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning

Fafo

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering

Forsknings- og utviklingsavdelingen, Psykisk helse og rus, Vestre Viken HF

Forsvarets forskningsinstitutt

Framsenteret

Fridtjof Nansens Institutt

GenØk – Senter for biosikkerhet

Handelshøyskolen BI

Havforskningsinstituttet

Høgskolen i Innlandet

Høgskolen i Molde

Høgskolen i Østfold

Høgskulen i Volda

Høgskulen på Vestlandet

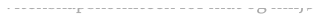
Høgskolen Kristiania

Kriminalomsorgens høyskole og utdanningssenter KRUS
Meteorologisk institutt
NIBIO

NIKU Norsk institutt for kulturminneforskning
NILU – Norsk institutt for luftforskning
NLA Høgskolen
NMBU – Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
NORSØK – Norsk senter for økologisk landbruk
NSD – Norsk senter for forskningsdata
NTNU
Narviksenteret
Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse
Nasjonalforeningen for folkehelsen
Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)
Nasjonalt senter for e-helseforskning
Nasjonalt senter for kvinnehelseforskning
Nasjonalt utviklingscenter for barn og unge – NUBU
Nofima
Nokut
Nord universitet
Nordlandsforskning
Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE)
Norges Geotekniske Institutt
Norges Handelshøyskole
Norges forskningsråd
Norges geologiske undersøkelse
Norges idrettshøgskole
Norsk Polarinstitutt
Norsk Regnesentral

Norsk Romsenter
Norsk Utenrikspolitisk Institutt
Norsk institutt for naturforskning (NINA)
Norsk institutt for vannforskning (NIVA)
Opplysningskontoret for Meieriprodukter
OsloMet – storbyuniversitetet
RBUP Øst og Sør
Ruralis – Institutt for rural- og regionalforskning
SINTEF
Senter for grunnforskning (CAS)
Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter
Simula Research Laboratory
Statens Vegvesen FoU
Statped
Sykehuset Innlandet HF
Tannhelsetjenestens kompetansesentre
Telemarkforskning
UiT Norges arktiske universitet
Universitetet i Agder
Universitetet i Bergen
Universitetet i Oslo
Universitetet i Stavanger
Universitetet i Sørøst-Norge
Universitetssenteret på Svalbard (UNIS)

Powered by Labrador CMS